

A fészeképítő

Celler Kiss Tamás verseiről

Az anyaméh fészek: körülölel, táplál, biztonságot ad. Az a hely, ahová valóban soha nem térhetünk vissza, hiába is vágyunk rá. Celler Kiss Tamás *Anyaméh*-versei¹ a felnőtté válás folyamatának hol keserű, hol melankolikus tapasztalatát örökítik meg: „az ember csak akkor lesz felnőtt, / ha már nem marad senki, aki / megvédhetné” (13). A forгатókönyvszerűen felépített kötet szerint a főszereplő – a kőművesként aposztrofált lírai alany – a külvilág elemeiből konstruálja újra a biztonságot nyújtó, hiányokat szimbolizáló belső teret. Celler Kiss Tamás kötetében az én újbóli napra jutása a tét – kikényszerített újraszületés ez, melynek során bűvópatakként merészkedik elő az idő előtt magára maradt versbeszélő, amikor felkészültnek érzi magát az eddig megemészthetetlenek hitt létállapotokkal történő szembenézésre, azaz „*rászánja magát a változtatásra, s legelőbb is a változásra / már az is valami, ha tudod, mit akarsz. / itt ez a domb. itt fogom felépíteni / a saját anyaméhemet. / a boldogtalanság nem más, mint / örökös visszavágyódás az anyaméhbe*” (13).

A feszes kompozíció többszörös narratívát alkalmaz: az első ciklus [*fogantatás*] versei egy film felépítésének imitálásával (*trailer, title theme, soundtrack, végül end*), majd a cselekmény jelenetenkénti vázolásával engednek bepillantást a főhős karakterének alakulásába, története kibontakozásába. Az alaprajzból kiindulva az alapvető térképző egységek felvázolásával a további ciklusokban kirajzolódnak az anyaméh-ház belső terei, intim hangulatú enteriőrök összességüként megképződik az újraértelmezett anyaméh: [*alaprajz*], [*nappali*], [*fürdőszoba*], [*konyha*], [*hálószoba*], ebből a szempontból némileg kilóg a sorból a [*féltéglák*] és a [*poggyász*] című

¹ Celler Kiss Tamás: *Anyaméh*. zEtna, Zenta, 2015

egység. Az egyes terekben funkcióik szerint elhelyezett tárgyak kerülnek a szövegek fókuszába. Az élet tényleges kezdetére utaló [*fogantatás*] ciklus egyaránt rámutat a kötet felépítését szervező mozgóképes narratíva, de az ezen belül alakuló elbeszélés kezdő pillanatára, a záró egység [*kilencedik hónap*] pedig szerkezetileg ugyan nyitány helyett a lezárás aktusának szerepét tölti be, mégis az én önmagába zártságának feladásáról, az általa létrehívott menedék elhagyásáról, a napra jutás megvalósulásáról tudósít: „odakinn rájöttem, / hogy odabenn végig a kulcs / kifaragásán járt az eszem” (91).

Pereg az *Anyaméh* című film, melynek *soundtrack*je paradox módon egy elnémított tévéről visszaköszönő zokogó anya látványa. Az *I. jelenet, melyben a kőműves emberi gyengeségéről vall* című szövegben – először jelenik meg építőmesterként a versbeszélő – felsejlik az utolsó versben kimondott önmeghatározás kettős természete – kiszolgáltatottságának bizonyossá válása, a „féltéglá vagyok / egy alsó sorban” (10) érzete érleli meg benne a döntést, hogy a megélt hiányok hatására önmaga köré emeljen falakat: „most kell elvonulnom, érzem / bizsereg minden, ahol senki nem / szól hozzám, ott a házam” (17). Ahogyan a kamera lépésről lépésre közelít rá a csukott ajtóra, majd annak belső felét veszi, úgy válik egyre súlyosabb lelki teherre a fiziológiai változásokon keresztülment, felnőtt test, amelynek tulajdonosa kénytelen szembenézni magára hagyatottságával: „most itt állok a tükör előtt / nevetségesen, mert a kinőtt / pulóverembe akarok belebújni / újra” (19), „szűk lett rajtam a mozgolódás, / könyökömet beütöttem a csillagokba / lejönni mégsem merek” (21). Isten, sors, anya, szerető által elhagyatottan él jelenében a versbeszéd alanya, az aktuális enteriőrben megpillantva egy-egy tárgyat, elindul általuk a fontos pillanatokra emlékező asszociatív mechanizmusa, melyet időnként a vád, máskor a beletörődő szomorúság hangneme ural. Villanásnyi ideig mesél egy küszöb, egy naptár, egy borotva vagy éppen egy műanyag tál láttán: mindegyik objektum egy képkocka, amely flashbackszerű, versbe szedett élményanyag elmondására készíti, s miközben rekonstruálódik a kétségtelenül rövid élettörténet, úgy hatol a tekintet a lélek és a ház belső terei felé. Néha talán túl nagy tömböket, súlyokat vesz a vállára, máskor viszont helyüket vesztett féltéglákat pakol, de folyamatosan küzd önmaga elfogadásának saját maga által teremtett kényszerével: „adatok egy másik / húsdarabot, én majd / elhiszem róla, hogy az a szívem, / meg is tanulnám szeretni” (83).

A [*poggyász*] ciklus címeiben jórészt megismétlődnek az [*alaprajz*] versei, ám a távozás aktusát érzékeltetve az én-zárat feloldó *kulccsal* (és az *egésszel*) kiegészülve megváltozik a sorrend, a perspektíva immáron belülről a külvilág felé irányul: „a szívben minden indulásra készen. / hajtja a

vére, becsomagolja holmiját” (81). A házat benépesítő tárgyfragmentumok után a [*kilencedik hónap*] egység *IV. jelenet, melyben a kőműves felépítette az anyaméhet* szövege visszautal a „saját kis menedékhely” (89) létrehozásának folyamatára. A ház anyagául a kőműves téglák helyett a fát választja – mégsem keveredik szerepválságba, hiszen egy helyütt így vall önmagáról: „lusta kőműves vagyok, / meg lusta ács” (22) –, mivel „az összes földi anyag / közül a fának van a legtisztább lelke” (89) alkalmas matéria arra, hogy az élet kialakulásához szükségszerűen tiszta anyaméh-imitáció alapját képezze. A kulcs kifaragását megelőző hosszas meditáció segíti a végző felismeréshez, hogy rájöjjön, a születés utáni biztonságot szimbolizáló anyaméh-biztonság megteremtése az egyes ember feladata: „(mert ezek vagyunk mi. / kőművesek és egyben házak is)” (91).

